

Τάσος Λεγάκις
Ζωολογικό Μουσείο Πανεπιστημίου Αθηνών

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Διεθνές Συνέδριο «Δίκαιο & Προστασία της Φύσης», Αθήνα, 5-6.12.2003

Βιοποικιλότητα

Όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί που υπάρχουν στη Γη αποτελούν κομμάτια ενός τεράστιου αλληλεξαρτώμενου συστήματος

Η βιοποικιλότητα είναι η έκφραση αυτής της ποικιλίας της ζωής

Περιλαμβάνει όλες τις μορφές εκδήλωσης της ζωής, από τα γονίδια μέχρι τους πληθυσμούς, τα ζωικά και φυτικά είδη, τις βιοκοινότητες και ολόκληρα τα οικοσυστήματα

ΠΔ 67/81 (ΦΕΚ 23Α/30.1.1981) "Περί προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδος και της άγριας πανίδος και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της ερεύνης επ' αυτών" (82 ασπόνδυλα και 139 σπονδυλωτά προστατευόμενα είδη)

ΥΑ 414985/29.11.85 "Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας" (74 μη θηρεύσιμα είδη)

Σύμβαση Βέρνης (Council of Europe 1979, Convention on the conservation of european wildlife and natural habitats)
ΦΕΚ 32Α/14.3.1983 (560 σπονδυλωτά και 25 ασπόνδυλα προστατευόμενα και αυστηρώς προστατευόμενα)

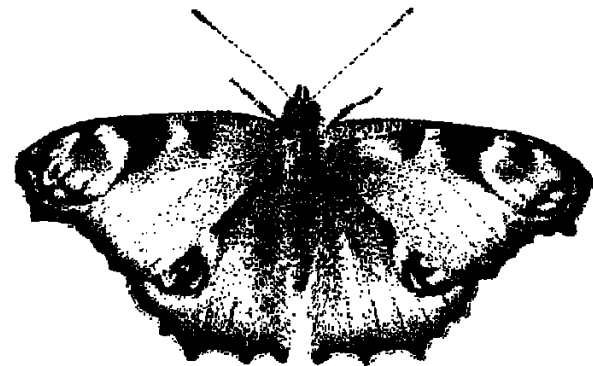
Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (21.5.1992) "για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας"
(138 σπονδυλωτά, πλην πτηνών, και 32 ασπόνδυλα κοινοτικού ενδιαφέροντος)

Οδηγία 79/409/ΕΟΚ (2.4.1979) "περί διατηρήσεως των αγρίων πτηνών" ΦΕΚ 757B/ 18.12.1985, και
Οδηγία 91/244/ΕΟΚ (6.3.1981) "για την τροποποίηση της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (187 είδη πτηνών)

ΥΑ 180755/4425 28.3.1979 "Περί καθορισμού ωφελίμων θηραμάτων και απαγόρευση θήρας ορισμένων πτηνών απειλούμενων με πλήρη αφανισμό" (4 θηλαστικά και 120, συν όλα τα μικρότερα από 17 εκατοστά, πτηνά, ορίζονται ως ωφέλιμα, μη θηρεύσιμα είδη)

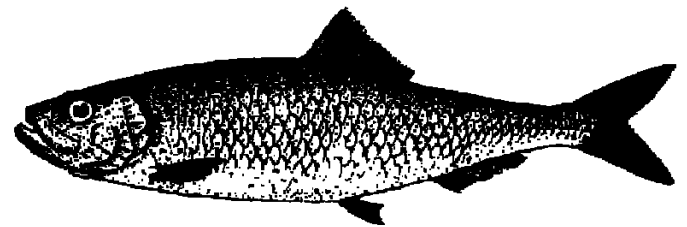
Σύμβαση για το Διεθνές Εμπόριο Κινδυνευόντων Ειδών της Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας (CITES) ΦΕΚ 112Β/1.3.1985 (97 σπονδυλωτά και 21 ασπόνδυλα)

Σύμβαση Βόννης (Convention of Migratory Species of Wild Animals, 1979) (186 σπονδυλωτά)

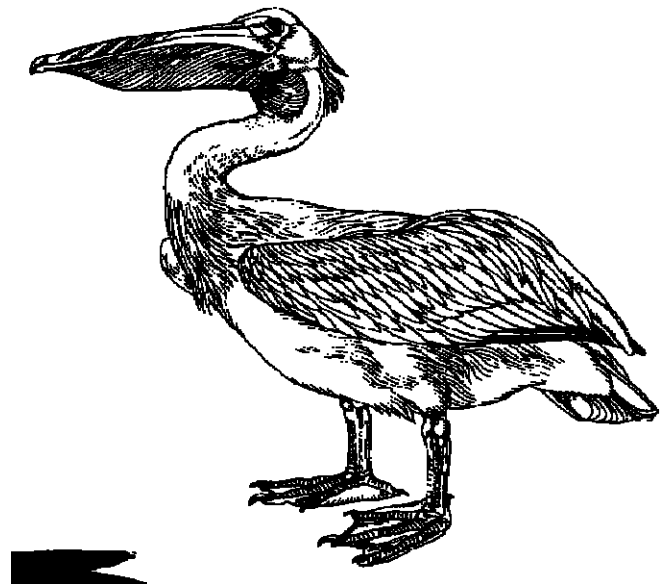

Όπως προκύπτει από την ανάλυση της νομοθεσίας, 733 είδη θεωρούνται, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, προστατευόμενα.

Επιπλέον 128 είδη θεωρούνται ως απειλούμενα, σύμφωνα με τους: Κόκκινο Βιβλίο Απειλουμένων Σποδυλοζώων, European Red List of Globally Threatened Animals and Plants 1991 και IUCN Red List of Threatened Animals 2000.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ενδημικών ειδών της Ελλάδας δεν περιλαμβάνονται σε κανέναν κατάλογο προστατευόμενων ή απειλούμενων ειδών

Ο πλούτος των γνωστών ειδών της ελληνικής πανίδας, ο ενδημισμός, τα προστατευόμενα (%) και τα επιπλέον απειλούμενα

ΤΑΞΑ	ΕΙΔΗ +ΥΠΟΕΙΔΗ		ΕΝΔ.ΕΙΔΗ	ΕΝΔ.ΥΠΟΕΙΔΗ	ΠΡΟΣΤ. +ΑΠΕΙΛ.	
ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ	116		4	35	83(71)	8
ΠΤΗΝΑ	422	+85	0	4	396(94)	1
ΕΡΠΕΤΑ	59		6	71	58(98)	1
ΑΜΦΙΒΙΑ	20		2	3	18(90)	0
ΨΑΡΙΑ γλ.νερ.	110	+21	35	16	50(45)	29
ΨΑΡΙΑ Θαλάσσια	447				8(2)	14
ΕΧΙΝΟΔΕΡΜΑ	107				1(1)	0
ΟΡΘΟΠΤΕΡΑ	317	+19	113	15	11(3)	0
ΛΕΠΙΔΟΠΤΕΡΑ			142		57	39
ΥΜΕΝΟΠΤΕΡΑ			13		0	15
ΚΟΛΕΟΠΤΕΡΑ			649		11	2
ΜΑΛΑΚΙΑ χερσ.			174		24(14)	5

Επικάλυψη μεταξύ νομοθεσίας και απειλής

A/B	A	Επικαλ.	B
BC(Ap.II)/HD(An.II+IV)	38	21	25
BC(Ap.II)/IUCN	38	10	41
HD(An.II+IV)/IUCN	25	11	41

Υπάρχει πολύ μικρός βαθμός επικάλυψης
μεταξύ της νομοθεσίας και της κατάστασης
απειλής

14 τρωτά είδη

12 είδη χαμηλού κινδύνου

4 είδη με έλλειψη δεδομένων

δεν εμφανίζονται στα παραρτήματα των
αυστηρώς προστατευόμενων ειδών της
διεθνούς νομοθεσίας

Προεδρικό Διάταγμα 67/1981

- Κνιδόζωα
- Δακτυλιοσκήληκες
- Μαλάκια
- Έντομα
- Ψάρια
- Αμφίβια
- Ερπετά
- Θηλαστικά

Απαγορεύεται ο φόνος, η απόπειρα φόνου, η κακοποίηση, ο τραυματισμός, η πρόκληση βλάβης, η κατοχή, η σύλληψη, η ταρίχευση, η αγορά, η πώληση, η μεταφορά, η εξαγωγή.

Η έρευνα για κάθε είδος είναι ελεύθερη. Αν όμως πρόκειται να περιλάβει κάποια από τις παραπάνω δραστηριότητες, τότε απαιτείται άδεια από το Υπ. Γεωργίας. Τα ΑΕΙ δεν χρειάζονται άδεια αλλά μόνο γνωστοποίηση. Αν στο πλαίσιο της έρευνας πρόκειται να γίνει εξαγωγή, τότε απαιτείται ειδική άδεια.

Προβλήματα εφαρμογής

Απουσία ποιινών

Δυσνόητα λατινικά ονόματα

Έλλειψη ενημέρωσης αρχών (αστυνομία, δασοφυλακή κλπ.)

Έλλειψη ενημέρωσης κοινού

Παλαιά δεδομένα

Κοινή Υπουργική Απόφαση 414985/1985

Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας

- Μη Θηρεύσιμα πτερωτά θηράματα

Παράρτημα Ι: 74 είδη

- Θηρεύσιμα πτερωτά θηράματα

Παράρτημα ΙΙ/1: 24 είδη

Παράρτημα ΙΙ/2: 48 είδη

Απαγορεύεται η σύλληψη, η διατήρηση σε αιχμαλωσία, η αγοραπωλησία, η κατοχή, η μεταφορά, η εισαγωγή, η εξαγωγή κάθε είδους ζωντανού πτηνού εκτός αν πρόκειται για έρευνα, η αν προέρχεται από τεχνητή εκτροφή, ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές ή το εξωτερικό

Παράρτημα Ι

Απαγορεύεται η θήρα, η αγοραπωλησία, η κατοχή, η ταρίχευση, η έκθεση σε κοινή θέα, η μεταφορά, η εισαγωγή, η εξαγωγή νεκρών ζώων εκτός αν πρόκειται για έρευνα, η αν προέρχονται από τεχνητή εκτροφή, ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές ή το εξωτερικό.

Παράρτημα ΙΙ

Επιτρέπεται η θήρα εκτός προστατευόμενων περιοχών και οικισμών σε απόσταση 250 μέτρων.

Απαγορεύεται η θήρα με χρήση κάποιων μέσων.

Προβλήματα εφαρμογής

Έλλειψη ενημέρωσης αρχών (αστυνομία, δασοφυλακή κλπ.)

Έλλειψη ενημέρωσης κοινού

Μη πλήρης κατάλογος ειδών

Παλαιά δεδομένα

Σύμβαση της Βέρνης, 1979

- Δακτυλιοσκόληκες
- Μαλάκια
- Καρκινοειδή
- Έντομα
- Ψάρια
- Αμφίβια
- Ερπετά
- Πτηνά
- Θηλαστικά

Παράρτημα ΙΙ

Απαγορεύεται η σύλληψη, η διατήρηση σε αιχμαλωσία, ο φόνος, η πρόκληση ζημιών ή η καταστροφή χώρων αναπαραγωγής ή ανάπαυσης, η ενόχληση ιδιαίτερα κατά την περίοδο αναπαραγωγής, ανάπτυξης των νεοσσών και διαχείμασης, η καταστροφή και η συλλογή αυγών, η κατοχή και το εσωτερικό εμπόριο των ειδών, ζωντανών ή νεκρών

Παράρτημα ΙΙΙ

Επιτρέπεται η υπό έλεγχο εκμετάλλευση των ειδών με λήψη μέτρων όπως εποχιακές απαγορεύσεις, προσωρινή ή τοπική απαγόρευση εκμετάλλευσης, και ρυθμίσεις του εμπορίου, της διατήρησης, μεταφοράς και προσφοράς προς εμπορία νεκρών ή ζωντανών ζώων.

Εξαιρέσεις

Προστασία χλωρίδας και πανίδας

Προστασία καλλιεργειών, οικόσιτων ζώων, δασών, αλιείας, νερού κλπ.

Δημόσια υγεία και ασφάλεια

Έρευνα και εκπαίδευση

Διατήρηση για άλλους σοβαρούς λόγους μικρού αριθμού σε αιχμαλωσία

Προβλήματα εφαρμογής

Δυσνόητα λατινικά ονόματα

Έλλειψη ενημέρωσης αρχών (αστυνομία, δασοφυλακή κλπ.)

Έλλειψη ενημέρωσης κοινού

Έλλειψη μελετών για την εφαρμογή της

Σύμβαση Βόννης για τα μεταναστευτικά είδη, 1979

- Πτηνά
- Θηλαστικά
 - Νυχτερίδες
 - Κητώδη
 - Φώκιες

Παράρτημα Ι (κινδυνεύοντα είδη)

Απαγόρευση της αφαίρεσης των ειδών από τη φύση

Διατήρηση και αποκατάσταση των σημαντικών ενδιαιτημάτων των ειδών

Απομάκρυνση ή ελαχιστοποίηση των απειλών που δημιουργούν πρόβλημα στη μετανάστευση των ειδών

Πρόληψη, μείωση ή έλεγχος των παραγόντων που απειλούν τα είδη

Παράρτημα ΙΙ (είδη σε μη ευνοϊκή κατάσταση)

Σύναψη Συμφωνιών μεταξύ των κρατών για τη διατήρηση και διαχείριση των ειδών που μεταναστεύουν

Προβλήματα εφαρμογής

Μη επικύρωση των πρωτοκόλλων

Σύμβαση Βαρκελώνης Πρωτόκολλο για τις Ειδικές Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιολογική Ποικιλότητα στη Μεσόγειο, 1996

- Σπόγγοι
- Κνιδόζωα
- Εχινόδερμα
- Μαλάκια
- Καρκινοειδή
- Ψάρια
- Ερπετά
- Πτηνά
- Θηλαστικά

Παράρτημα ΙΙ (Κινδυνεύοντα και απειλούμενα είδη)

Λήψη μέτρων για τη μέγιστη δυνατή προστασία και ανάκαμψη των ειδών με έλεγχο ή απαγόρευση των:

α) σύλληψη, κατοχή ή φόνος, εμπόριο, μεταφορά και έκθεση σε κοινή θέα για εμπορικούς σκοπούς

β) ενόχληση των ειδών, ειδικά κατά την περίοδο της αναπαραγωγής, εκκόλαψης, διαχείμασης ή μετανάστευσης και κατά την περίοδο έντονου βιολογικού στρες

Απαγόρευση της καταστροφής ή της πρόκλησης ζημιάς στα ενδιαφέροντα των ειδών και εφαρμογή σχεδίων δράσης για τη διατήρηση ή επανάκαμψή τους

Παράρτημα ΙΙΙ (Είδη η εκμετάλλευση των οποίων ρυθμίζεται)

Λήψη κατάλληλων μέτρων για τη διατήρηση των ειδών και ταυτόχρονη ρύθμιση της εκμετάλλευσής τους με τρόπο ώστε να διατηρούνται οι πληθυσμοί

Προβλήματα εφαρμογής

Μη επικύρωση του πρωτοκόλλου
Απουσία μέτρων

Σύμβαση CITES για το εμπόριο των απειλούμενων ειδών, 1973 Κανονισμός Συμβουλίου 338/97

- Κνιδόζωα
- Δακτυλιοσκώληκες
- Έντομα
- Ψάρια
- Ερπετά
- Πτηνά
- Θηλαστικά

Παράρτημα Α

Είδη για τα οποία απαγορεύονται οι εμπορικές συναλλαγές από, προς και στο εσωτερικό της Κοινότητας

Παράρτημα Β

Είδη των οποίων το εμπόριο δειγμάτων από και προς την Κοινότητα απαιτεί την έκδοση αδειών εισαγωγής, αδειών εξαγωγής και πιστοποιητικών επανεξαγωγής

Παράρτημα Γ

Είδη του προσαρτήματος ΙΙΙ της CITES που δεν είναι εγγεγραμμένα στο παρ. Β. Απαιτείται έγγραφο εξαγωγής και κοινοποίηση εισαγωγής

Παράρτημα Δ

Είδη τα οποία δεν έχουν ισοδύναμο CITES. Απαιτείται κοινοποίηση εισαγωγής

Προβλήματα εφαρμογής

Έλλειψη ενημέρωσης αρχών (τελωνεία, δασαρχεία)

Έλλειψη ενημέρωσης κοινού

Πολύπλοκο σύστημα εφαρμογής

Όχι πλήρης εφαρμογή της σύμβασης και των
σχετικών κανονισμών

Οδηγία 79/409 Περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών

Παράρτημα Ι

Απαγορεύεται ο εκ προθέσεως φόνος ή σύλληψη πτηνών, η εκ προθέσεως καταστροφή ή βλάβη των φωλιών και των αυγών, η συλλογή των αυγών, η σκόπιμη ενόχληση των πτηνών ιδιαίτερα κατά την περίοδο της αναπαραγωγής και εξαρτήσεως, η κατοχή ειδών πτηνών των οποίων απαγορεύεται η θήρα και η σύλληψη

Απαγορεύεται η πώληση, η μεταφορά για πώληση, η κατοχή για πώληση και η διάθεση για πώληση ζωντανών και νεκρών πτηνών

Παράρτημα ΙΙ

Περιλαμβάνει είδη τα οποία είναι δυνατό να αποτελέσουν αντικείμενο Θηρευτικών πράξεων.

Τα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ/1 είναι δυνατό να θηρεύονται στη γεωγραφική ζώνη εφαρμογής της οδηγίας.

Τα είδη που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ/2 είναι δυνατό να θηρεύονται μόνο στα κράτη για τα οποία έχουν σημειωθεί.

Παράρτημα ΙΙΙ/1

Δεν απαγορεύεται η πώληση, μεταφορά, κατοχή και διάθεση για πώληση, εφόσον τα πτηνά έχουν συλληφθεί νόμιμα

Παράρτημα ΙΙΙ/2

Επιτρέπονται οι παραπάνω δραστηριότητες μόνο στα κράτη που το έχουν ζητήσει

Παράρτημα ΙΙΙ/3

Η Επιτροπή προβαίνει σε μελέτες για το βιολογικό καθεστώς τους και τις επιπτώσεις της εμπορίας σ' αυτό

Προβλήματα εφαρμογής

Ελλιπής εφαρμογή ΚΥΑ

Οδηγία 92/43 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας

Παράρτημα ΙΙ

Είδη για τα οποία πρέπει να θεσπιστούν περιοχές προστασίας

Παράρτημα ΙV

Αυστηρή προστασία που απαγορεύει:

- α) κάθε μορφή σύλληψης ή θανάτωσης εκ προθέσεως
- β) παρενόχληση εκ προθέσεως, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, εξάρτησης, διαχείμασης και μετανάστευσης
- γ) εκ προθέσεως καταστροφή ή συλλογή αυγών
- δ) βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή ανάπαυσης
- ε) κατοχή, μεταφορά, πώληση, ανταλλαγή, προσφορά για πώληση

Παράρτημα V

Ρύθμιση εκμετάλλευσης

Προβλήματα εφαρμογής

Όχι πλήρης εφαρμογή της οδηγίας ως προς τη δημιουργία του δικτύου Natura 2000
Έλλειψη μέτρων αυστηρής προστασίας

Άλλες γενικές νομοθεσίες

- Δασικός κώδικας
- Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα

Συνοψίζοντας

- Η νομοθεσία δεν καλύπτει ικανοποιητικά τα απειλούμενα είδη
- Πεπαλαιωμένοι κατάλογοι ειδών
- Έλλειψη ενημέρωσης αρχών
- Έλλειψη ενημέρωσης κοινού
- Έλλειψη μελετών

Η βιοποικιλότητα στο επίπεδο των οικοσυστημάτων

Προστατευόμενες περιοχές

Εθνικοί δρυμοί

Αισθητικά δάση

Θαλάσσια πάρκα

Διατηρητέα μνημεία της φύσης

Καταφύγια άγριας ζωής

Εκτροφεία θηραμάτων

Ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές

Περιοχές παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς

Οδηγία περί οικοτόπων

Προβλήματα εφαρμογής

Προβλήματα διαχείρισης

Προβλήματα συντονισμού

Γενετική ποικιλότητα

Πρόσβαση στους γενετικούς πόρους και επιμερισμός των ωφελειών που προκύπτουν από τη χρήση της

- Απουσία νομοθεσίας
- Απουσία καταγραφής

Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη Βιοασφάλεια

- Επικύρωση, αλλά προβλήματα εφαρμογής